Ч. 67 (12.723).

Львів, четвер 26. березня 1931.

Поштова оплата заплачена готівкою.

Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ і АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Білянс сесії.

Львів, 24. березня 1931.

В суботу, 21. березня ц. р. декретом президента республики зачинено першу сесію нового, третього з черги, конституційного польського сойму. Тривала вона від 9. грудня, себто ледви три з половиною місяці, та виповнила першу періоду нового устрою, який фактично заіснував у Польщі після ост. виборів. Безпосередньо перед тим, як премієр мав відчитати декрет про зачинення сесії, маршал сойму Світальський виголосив панеґірик на честь минулої сесії, яка — мовляв — стала зразком творчої парляментарної праці, іншими словами, сипнув жменю компліментів під адресою Клюбу ББ і себе самого, як едииих виконавців „творчої праці“. Щоби п. Світальський не був осамітнений в ентузіястичній оцінці 3½-місячного дорібку минулої сесії, секундував йому пос. Голувко, як голова соймової групи Клюбу ББ, який одночасно оголосив не менш ентузіястичне інтерв'ю на цю саму тему.

Однак, здається, ентузіязм урядових кол багато більший на словах, ніж у душі: бо коли би справді він плив зі щирого пересвідчення, то означав би жалюгідне заплющування очей на „дійсну дійсність“ — висловлюючися терміном першого післятравневого премієра п. Бартеля. Минула сесія, звана бюджетовою, була теж присвячена передовсім бюджетові, який перемолола у 3-ох з половиною місяцях, замість передбачених конституцією 5-ти місяцях. У часах шаленої господарської крізи, в хвилині, коли питання реальности чи нереальности ухваленого бюджету викликало найпалкіші дебати, покладено край усім нарадам на 10 днів перед преклюзійним терміном, — мабуть виходючи зі слушного зрештою заложення, що все одно нічого вже у створеній ситуації не можна рішити, у цій ситуації, яка зоветься двома міліярдами 850 міліонами бюджету на 1931-32 рік. Акуратно 2 тижні перед зачиненням сесії міністр фінансів п. Матушевський мав відвагу на сенатській трибуні заповісти 350 міліоновий дефіцит у тому бюджеті на черговий бюджетовий рік, успокоюючи збентежений парлямент заповідю залатання діри низкою нових, покищо ще точно неозначених, урядових проєктів, які мають збільшити доходовість державної скарбниці. В два тижні пізніше, чи то з огляду на фатальне враження тої своєї сенатської сповіди, чи з огляду на близькі Великодні свята, щоби не псувати послам настрою, чи врешті маючи на увазі приготовані вже панеґірики пп. Світальського і Голувка — той самий мін. Матушевський з обуренням кликав: „Не може бути мови про дефіцит у тій чи іншій висоті“, запевнював, що „бюджет на будучий рік є реальний“, а для песимістів мав знову потішення, що „уряд буде вміти прийти з внесками“.. на випадок дефіциту, названого тепер делікатно „люзом“..

Так виглядає найважніша позиція минулої сесії. Поруч з нею друга, якою почванився п. Світальський: це т. зв. „усправнення“ соймової праці та „гармонійне співжиття“ і „нормальна співпраця“ парляменту й уряду. Перше полягає на прийнятті риґористичного соймового реґуляміну, який впровадив до сойму диктатуру його маршала, інша блискуча новість — це цілковите підпорядкування сойму урядові. І маршал сойму і голова соймового Клюбу ББ багато говорили про співпрацю з урядом, про пляновість діяльности сойму, про „залеглости“ мин. сойму, про техніку дебат, внутрішню дисципліну ББ і т. д., — але делікатно поминули мовчанкою два „другорядні“ пункти парляментарного життя Польщі з останньої сесії: питання співпраці парляментарної більшости з парляментарною опозицією та питання річевого підходу до всіх справ членів самої більшости. Обі ці кардинальні вимоги парляментарного життя в европейському його розумінні фактично скасовано в минулій сесії. Меншість була безоглядно майоризована більшістю, а більшість у свою чергу не керувалася внутрішнім переконанням, лише наказами згори під загрозою санкцій.

Хвалися врешті голова ББ відвагою свого клюбу, який рішився перевести такі непопулярні закони, як повновласть для уряду на евент. знижку урядничих платень, т. зв. вирівнюючий податок, новелізація емеритального закону, новелізація протиалькогольного закону і т. д. Що правда, то правда! „Непопулярні“ це дуже закони! Однак хвалитися нема чим: бо непопулярність тих законів не лежить у факті нового обтяжування ними населення, лише у свідомості мас, що ці нові тягарі не принесуть користи ні для держави, ні її громадян, і що їх доцільність з погляду рівноваги бюджету є поверховною та ілюзоричною.

Зате фактом є, що минула сесія: 1) не причинилася в найменшій мірі до внутрішньої консолідації самого польського громадянства, не зліквідувавши по суті ні одної поважної причини останнього заогнення, та обмежившися лише до їх формальної ліквідації, себто односторонним переходом над ними до денного порядку; 2) не причинилася ні трішки до полекшення економічної крізи, обмежившися виключно до вишукування способів, які втримали би дотеперішній доплив гроша до державної каси, замість ліквідувати позиції, що найбільше гроша зїдають без найменшої користи громадян; 3) не причинилася ані трішки до злагіднення національної проблеми, яка в останній половині року висунулася — поруч з двома названими — на чоло найважніших і найбільш загострених проблем польської держави.

Ні один український внесок не був принятий, ні одна інтерпеляція не стрінулася зі справді прихильним відношенням, ні одна промова не викликала корисного для справи відгуку. Дальше товкся український горох об польські соймові стіни. Розмови з урядовими чинниками на тему найбільших болячок українського дня викликали з другого боку вимоги до української репрезентації, які нічогісінько спільного з цими болячками не мають та яких виконання мало би по суті цілком протилежний ефект, бо ще дужче загострилоб істнуючу атмосферу, не даючи нічого позитивного для її злагіднення.

Чим-же тут чванитися людям, безпосередньо відповідальним за такий, а не інший вислід цієї соймової сесії?!

НА СХІДНІ ТЕМИ.

У спацифікованій Туреччині.

Від диктатури до парляментаризму. — Невдача створення леґальної опозиції. — Фермент. — Справа курдійська та Ірак. — Запросини меншостей.

Повстання курдів, про яке так багато писала европейська преса в осени мин. року, з трудом зліквідувало турецьке військо. Здавалося, що це питання остаточно вже „вирішене“ та „спацифікована“ Туреччина може повернути до нормального життя.

Так, зрештою, думав провідник сучасної Туреччини Кемаль-паша, який постановив в знак стабілізації відносин вернути до нібипарляментарного життя у молодій турецькій республиці.

Як відомо, диктатура Кемаля-паші в Туреччині на парляментарному терені виявлялася у формі панування едино леґальної народньої партії, на чолі якої стояв сам Кемаль. Отож державні справи початково залагоджувались на засіданнях правління народньої партії, після чого в парляменті проходили з подиву гідною однодушністю. Одночасно з таким упрощеним парляментарним устроєм панувала фактична (неофіціяльна) цензура преси, яку за найменші відхилення в поглядах від поглядів урядових, карано аж до припинення видавництва та заборони публіцистичної діяльности авторові еретичних думок.

Витворилася ситуація, в якій ніхто не відважувався критикувати політики пануючої партії й уряду та рідкі крізи уряду, зрештою тільки частинні, завсіди легко лагодились внутрі „пануючої більшости“. Однак такий ідилічний устрій мав теж свої темні сторони, що зрозумів і сам Кемаль-паша. Надмірна віра уряду в свою владу та безкритичність в його поведінці, витворили ситуацію, яка відірвала народню партію з її урядом від широких мас суспільства та потреб практичного життя. Якщо така система панування дала позитивні наслідки у справі організації молодої турецької армії, то у сфері закордонної політики, а зокрема господарської, вона дала висліди виразно відемні.

Бувший амбасадор Туреччини в Парижі Феті-бей, чоловік довіря Кемаля-паші, перший виступив з проектом привернення Туреччині конституційного життя. Обміркував наперед з Кемалем-пашою цю справу, Феті-бей звернувся з офіціяльним листом, в якому підкреслив важкий економічний стан країни та невистарчаючу ініціятиву уряду для поборення лиха. Направлення ситуації Феті-бей вбачав у піднесенні голосу критики з парляментарної трибуни. З тихою підтримкою президента Кемаля-паші, Феті-бей приступив до організації нового політичного угрупування під назвою „Республиканська ліберальна партія“, з програмою більш радикальною від народньої партії. Завданням нової партії було оздоровити внутрішньо-політичні й господарчі відносини в республиці, шляхом річево-опозиційних виступів на парляментарному терені. Опозиційність нової партії мала заспокоїти зростаючі невдоволені елементи, групуючи їх під оком Феті-бея, довіреної людини Кемаля-паші. Орґанізатори й провідники партії, що мала виконувати ролю „опозиції Його Величности“ ні на хвилю не застановлювалися наскільки партія буде слухняним знаряддям в руках її орґанізатора Феті-бея.

Невдоволені елементи з під прапору „ancien режіму“, як рівнож і республиканці, опанували швидко леґальну можливість орґанізування себе. Нова партія відразу стала неслухняною своєму основоположникові Феті-беєві. Кілька місяців боротьби в рядах нового угрупування і партію розвязав сам її основник, безперечно після порозуміння з урядом президента Кемаля-паші! Так отже фіяском скінчився проект нового курсу внутрішньої політики турецької республики. Але невдоволення знову піднесло голову, а конкретно виявилося це в орґанізуванню повстання в Анатолії. Уряд випередив повстання арештами та карою смерти для його 28 орґанізаторів, які вербувалися виключно зі сфер магометанських духовників. — Тимчасом труднощі Кемаля-паші все збільшуються. Курдійське питання не було полагоджене „пацифікацією“ теренів, де мало вибухнути повстання. Льокальні заворушення постійно вибухають ще й досі. Знова це питання набрало характеру чолового питання малоазійської політики: в останніх тижнях, блискавкою пролетіла в перській та з окрема, в турецькій пресі вістка про

признання курдійської мови за офіціяльну та рівноуправнену з арабською в Іраку. В політичних колах, зближених до анґорського уряду запанувало обурення, — рівноуправнення курдів в Іраку, ще більше загострять і без того фатальні турецько-курдійські відносини.

Прокурдійська політика іракського, вірніше великобритійського уряду, мандатового упікуна Іраку, криється в потребі добрих взаємин з курдами, які замешкують колишній Мосульський віляєт, на терені якого находяться відомі нафтові джерела. Заворушення, на які курди такі швидкі, приносять великі втрати анґлійським концесіонерам нафтового промислу. Концесії для рідної мови курдів дають підставу англійцям рахувати на симпатії курдів та одночасно спрямувати їх аґресивність проти Туреччини і Персії.

Перська і турецька преса вимагають порозуміння своїх урядів у цій справі, з метою спільного „демарш“ перед урядом Іраку. Але крім цих клопотів має Туреччина ще клопіт з „неістнуючим“ питанням національних меншин. На зарані відбудови молодої Туреччини Кемаль-паша зрозумів, що важною причиною слабости старої Туреччини були національні меншости, які постійно давали притоку великодержавам до вмішування себе у внутрішні справи кволої Туреччини. За всяку ціну Кемаль-паша постановив позбутися меншостей. В надзвичайно короткому часі Кемаль-паша перевів одиноку в модерній історії виміну людности, під акомпаніямент погромів, репресій і конфіскат. Два з половиною міліони греків з Малої Азії мусіли протягом дуже короткого часу зліквідувати, а вірніше покинути, свої крамниці, фабрики, варстати праці й домові вогнища, які істнували дві з половиною тисячі літ на території Малої Азії. Кемаль-паша досяг своєї мети: Туреччина стала більше турецькою, тільки він не взяв під увагу того, що два міліони греків та вірмен не дармо їли хліб. Були це працьовиті купці, які столітньою працею зуміли навязати торговельні звязки з цілим світом, зрештою були це єдині представники турецької торговлі та промисловости. Коли опустіли малоазійські міста від греків і вірмен, турки не зуміли створити купецької кляси, навязати зірваних торговельних зносин і здобути втрачене довіря закордону, який застиг у вичікуючій позиції.

Миршаве турецьке купецтво, що поселилося на руїнах цвітучого колись малоазійського торговельного міста, з трудом пускає паростки нової турецької торговлі. Загально світова економічна кріза ще більше бє по господарській структурі нової Туреччини. Бажаючи ладнати важку крізу, турецький уряд за посередництвом своїх закордонних представництв оголосив дозвіл на поворот бувшим громадянам (зокрема грекам), які бажали би реемігрувати. Реемігрант матиме навіть певні полекші, якщо викажеться знанням якогось корисного „фаху“ (професії). Так турецький уряд готовий знова творити меншини, рятуючи свою кволу торговлю і промисловість.

Л. Л.

З сойму.

Звідомлення з Комісії Земельних Реформ.

Дня 17. ц. м. на засіданню Комісії Земельних Реформ був м. ін. обговорюваний внесок про державну поміч водним спілкам та про амортизацію сплат позичок враз з процентами, затягнених на рільні меліорації в Державнім Рільнім Банку.

Внескодавці виходили з заложення, що при нинішній господарській конюнктурі і низьких цінах рільних продуктів, рільник не всилі звернути і відсотки з затягненої позички, котра виносила на 1 га 708 до 1000 зол. у висоті 7% річно, а з додатком адміністрації і страти на вартісних паперах (виплачувано позичку Рільним Банком по номінальній ціні 82 зол. за 100 зол.) виносив відсоток 11% річно, а в деяких випадках, з ріжними оплатами, досягав, як ствердив один з послів, до 18% річно. Ці позички були уділювані на протяг від 6 до 12 літ. Цілком зрозуміло, що через високий кошт меліорації, високий оплачуваний процент, та через малу ціну рільних плодів не тільки, як ствердили члени Комісії і сам представник міністерства рільних реформ і міністерства рільництва, ніхто з позичаючих. (а є їх 60% рільників дрібних а 40% більші власники) не в силі платити сплат і самого відсотку, але й сама меліорація дренами цілком заломилася, так, що тепер майже ніхто за позичками не зголошується. Від р. 1925 до 1930 змеліоровано всього около 30.000 господарств, які однак не в силі з наведених в горі причин рентуватись. На саме обниження відсотку требаб около 4 міліони золотих, яких міністерство рільництва не має в розпорядженні, бо бюджет, міністерства рільництва, призначений на цю ціль, щороку зменшується, а не збільшується. В р. 1930-31 мало міністерство рільництва в бюджетовім прелімінарі на ту ціль 5 міліонів, а на р. 1931-32 преліміновано вже лише 3 міліони; з того на обниження проценту від позичок на меліорацію 2,400.000 зол. — тоді, як на інші цілі, нпр. як на піднесення годівлі риб, які плекають переважно на більших посілостях, призначається 4 міліони зол.

В часі дискусії над повищим внеском забрав слово член комісії пос. *Тершаковець*, піддаючи гострій критиці дотеперішнє становище польського уряду до справ меліорації, а радше меліорації дрібних господарств, вказуючи при цім, що краще в тій ділянці було австрійське законодавство, на підставі якого уряд приходив зі значною безворотною підмогою на меліорації для дрібного рільника. Промовець домагався новелізації закону з р. 1925 в тім напрямі, щоби при меліораціях уділюваних до висоти 15 га, давано безворотну запомогу до 50 відс. коштів меліораційних робіт, та щоби в тій цілі дотичні міністерства вставили вже на слідуючий рік відповідну квоту; всі дотеперішні, буцім-то, полекші обниження відсотків не розвяжуть такого важного для рільництва питання, як меліорація

в її ріжних формах (тут домагався пос. Тершаковець переведення досвідних спроб способом кретичного дренування, якого кошт від 1 га виносить 100 до 150 зол.), на яку ждуть міліони га землі. Всі внески меншости в комісії перепали. Користь із згаданих внесків була лише та, що представник міністерства рільництва заявив на комісії, що по думці закону з дня 31. VIII. 1925 ч. 88 поз. 609 арт. II. уст. 2. признало мін. рільництва цей рік, як рік критичний, і що по думці того закону Рільний Банк буде на внесення кожного індивідуального прохання прольонґувати на один рік відсотки від цьогорічних сплат від отриманих позичок на меліорацію (на це звертаємо заінтересованим увагу). Вправді перейшов внесок більшости, щоби уряд на р. 1931-32 вставив більшу суму на обниження відсотків і на частину деяких сплат, але це, як учить дотеперішній досвід, не принесе ніяких практичних наслідків.

З польської преси.

Примирюючі конвульсії краківського „Курерка“.

Після того, як пос. Голувко заст. голови парляментарного Клюбу ББ і голова його соймової ґрупи, отже найбільш авторитетна особа для надавання політичних напрямних проурядовій пресі, оголосив на передовому місці офіціяльної „Ґазети Польской“ засадничу програму в справі злагодження (якщо не остаточного вирішення) польсько-українського конфлікту — проурядова санаційна преса негайно взялася здійснювати проголошені ним тези. Про коректу промови п. Голувка санаційними редакторами „Слова Польского“ ми вже писали. Вони цілком „погодилися“ з його тезами (право українців бути „співгосподарями в краю“ на принципі „повної рівности“ та „пошанування нац. і культурних інтересів українців“), додали тільки своє одно маленьке застереження, а саме, що крім „українців“ (в лапках) істнують ще русини (без лапок; — бо фактично істнує трійця малопольських русинів: акцизник Мікало Бачинський, засуспендований о. посол Яворський і б. субльокатор кульпарківського закладу Олександер Лисяк), но і москвофіли (без лапок), яких теж щонайменше стільки, скільки „українців“ (в лапках). Тому „Слово Польске“ радило між рядками своїм варшавським хлібодавцям не спішитися так занадто з надачею „українцям“ (найменшій частині східно-малопольського населення) рівнорядних прав співгосподарів. Бідолаха п. Мейбаум і тов. перелякалися, що справді у Варшаві страшенно квапляться з запросинами українців до співгосподарювання..

Зате краківський „Курєрок“, як 100%-вий проурядовий орґан, який знає, що таке дисципліна, бо має і власника і головного редактора послами в Клюбі ББ (п. Марянок Домбровський, власник дуже гарного авта, і представник льояльних гуцулів Станиславівщини, д-р Людвик Рубель) взявся на 100% реалізувати проголошену програму, яка вимагала, як першу передумову, „атмосферу згоди“. 20. ц. м. появилася стаття п. Голувка, 21. прийшла до Кракова, два дні п. Марянок і його гуцульський адютант пережовували проблєму як найшвидше і найуспішніше дійти до „атмосфери згоди“, після якої наступить „рівність і співпраця двох народів“, і 23-го бахнули статтю: з розмахом і темпераментом, питомим „Курєркові“, та питомим йому політичним розумом, науковим знанням справи та — передовсім — з випробованою вірністю отриманим згори наказам (адже всього того посол ББ Маріян Домбровський навчився ще, як вірний Вітосові посол „Пяста“ і д-р Людвик Рубель, як редактор ляйборґану лянцкоронської хієно-пястівської спілки).

Ось „шедевр“ останньої публіцистичної творчости цього санаційного трубадура:

„..Мало хто з поляків знає, що був час, 12 літ тому, коли заістнувала гайдамацька держава на землях нинішньої Польщі і що в біжучому році будемо святкувати 950-ліття першого загарбання східних земель племенем русів, які в 981 році, під проводом Володимира, київського князя, вдерлися на прастарі ляцькі землі. Кількократна грабіж польських земель, увінчана довшим або коротшим успіхом, не дає спати „українцям“, тому самозванчому політичному відломові русинів. (Що слово — то перла, що речення — то бриліянт — прим. складача.). Всі українські орґанізації, це бастіони протипольської і протидержавної роботи. Мало хто з поляків знає, що землі східної Польщі, це направду корінно польські землі, що племя полян жило від непамятних часів на 40 кільометрів на північний схід від Київа і що щойно від тої лінії на схід починаються правдиві східні креси. (Славити Господа, що не на схід від закаспійських степів — прим. складача.). Все від тої лінії на захід, це такі самі польські землі, як краківська і познанська земля.

Займанці не навчилися від нас тих історичних прав, а ми вчимося їх однаково з історією ассирійців і справді багато-багато поляків вірить, що „український нарід“ це справді нарід, а навіть з соймової трибуни з польських уст падають такі фальшиві назви. Є вправді „українська партія“, але українського народу нема і ніколи не було. (!!) Є русинське племя, (ей Богу! — прим. скл.), як потомки двох племен, а саме варяго-русів, ґерманського походження зі Скандинавії та ляцького племени, яке замешкували нинішні креси на сотки літ перед приходом тих наїздників русів.

Тих правдивих русів прибуло на землі нинішньої Польщі в 981 р. і в пізніших роках дуже мало, а були це лише войовники, купці й священики, які здобули й обсадили польські міста, але село остало чисто польське. Ці ґерманські наїздники штучками, введенням окремого обряду, іншої азбуки й окремого календаря, винародовили нас так, як винародовили посвоячені з варягами німці на землях, які лежать нині в границях німецької держави. Нема нічого дивного, що ті ґермани знад Спреви посилають гадині фонди ґерманам знад Дністра, коби тільки знищити дідичів землі, яку нам загарбали їх прадіди..

Такий науковий виклад тягнеться ще крізь дальших кількадесять рядків, які кінчаться покликом складати фонди на окреме конто в ПКО для „Т-ва Оборони Східних Земель“, яке має засадити „збірно, масово та сильними кольонами“ на „східних кресах“ польське осадництво...

Так робиться „атмосферу згоди і співжиття“. Правда, цілу ту „наукову“ теорію сильно підважує такий один маленький епізодик, як підписання маршалом Пілсудським в 1920 році відозви затитулованої „Народе Український“, — але це вже було так давно, що від того часу нарід український встиг уже безслідно щезнути.

З конфіскаційних практик.

З історії конфіскати короткої монографії Грималівщини.

Тернопіль, 18. березня 1931.

Незвичайно скупою є наша література в Галичині, присвячена історії і сучасности поодиноких місцевостей чи поодиноких округ. Поодинокі короткі монографії Миколи Голубця, Івана Крип'якевича, пок. Б. Януша (Карповича), з давніших Франка, Томашівського і Кревецького та ще декого, є тільки незначною частинкою того, що навіть при нашій мізерії повинно бути зроблене. А такої літератури потреба хочби для витворення здорового льокального патріотизму.

Одним з таких білих круків є поява книжечки під заг. *„Коротка історія Грималова і сіл судового грималівського округа"*. Написали д-р *Іван Крип'якевич* і д-р *Гриць Олійник*. Накладом філії Т-ва „Просвіта" і читальні „Просвіти" в Грималові. Тернопіль 1931. З друкарні А. Салевича в Тернополі. Сторінок 131, звичайної вісімки. Розказано там історію містечок Грималова і Товстого та деяких поодиноких сіл і коротко обговорено сучасність аж до найновіших днів, з поданням короткої біографії осіб, котрі вийшли з Грималівщини, або в Грималівщині працювали протягом 19-го і 20-го віків. Згадано там також і про наші істнуючі товариства та організації, а також про польські та жидівські, про церкви, костели, синагоги і школи та парохії, що все є цінним інформаційним покажчиком. Книжечка написана без претенсій на науковість і на всебічне обговорення теми, що й зазначено в передньому слові, але проте робить вона назагал симпатичне враження.

Одначе владі чомусь вона не подобалася і повітове старостю в Тернополі рішенням з 18. лютого 1931 до ч. 2369/31 заняло цю книжечку за деякі уступи на сторінках 23, 24 і 111, а окружний суд в Тернополі постановою з 22. лютого 1931 до Пр. 10/31 цю конфіскату затвердив. Проти цієї постанови внесли автори і видавці спротив, але окружний суд в Тернополі присудом з 4. березня 1931 до Пр. 10/31 затвердив первісне рішення суду тому, що сконфісковані уступи мають у собі нібито знамена злочину з § 65 карн. зак. або провини з § 300 карн. зак.

Проти цього присуду вніс пос. д-р Ст. Баран іменем авторів і видавців зажалення до Апеляційного Суду у Львові, виказуючи правну безосновність конфіскати і домагаючись її повного ухилення. Бо наведення факту на сторінках 23 і 24, котрі громади Грималівщини перевели в 1925 р. шкільний плебісцит за українською народньою школою з поданням числа внесених деклярацій і з зазначенням, що всі ті заходи були безуспішні, не зважаючи на рекурси до міністерства віросповідань і освіти, не зважаючи на інтерпеляції в соймі й окреме письмо до президента, без якихнебудь напастей чи натяків на повинні установи, — не має зовсім знамен злочину заворушення публичного спокою з § 65 карн. зак. через підбурювання до погорди до повинних установ.

У зажаленні наведено, що інтересовані громади в часі шкільного плебісциту користувалися тільки прислуговуючим їм правом по думці шкільного мовного закону з 31. липня 1924 В. З. П. Р. ч. 79 поз. 776 і виконавчого розпорядку міністра віросповідань і освіти з 7. січня 1925 В. З. П. Р. ч. 3, поз. 33, поступаючи лишень в межах повинного закону чи розпорядку. Тому вони не поповнили ніякого каригідного вчинку, зокрема в розумінні § 65 або § 300 к. з. Рівнож і згадки на сторінці 111, кілько осіб упало з села Паївки у війні за волю України, а кілько у світовій війні, не можна підтягнути під знамена злочину з § 65 к. з., а тим менше під провину з § 300 к. з. (понижування зарядження властей і підбурювання проти властей), бо там наводиться тільки голий історичний факт без ніяких коментарів.

Акти відослано вже до Апеляційного Суду у Львові і він остаточно вирішить долю сконфіскованої книжечки, яку видано в числі 3.000 примірників, на що накладці видали поважнішу квоту.

Не від річи буде пригадати, що в січні 1929 р. те саме староство в Тернополі сконфіскувало було історичну повість Андрія Чайковського під заг. „До слави". Цю конфіскату остаточно суд ухилив як в законі неуосновану. Взагалі поліційна цензура в Тернополі щодо українських друків є без порівнання строгіша, як в якомунебудь іншому місті в Польщі. Тут конфіскують навіть таке, на що цензори в інших містах не звертають ніякої уваги.

—o—

За океаном.

Український балет на сцені Метрополітен Опера Гавс у Ню Йорку.

Після довгих заходів школи українського національного танку балетмайстра Василя Авраменка вдалося забезпечити світової слави галю нюйорської опери (Метрополітен Опера Гавс) на українську виставу на суботу 25. квітня 1931. Буде це перший український збірний виступ в осередку американського драматично-вокального мистецтва, а рівночасно перечислення успіхів десятилітньої праці над розвитком українського танку нашого мистця. Задумана вистава — це драматичний народній балет укладу самого Авраменка. Її наголовок: „За Україну!" — вказує також на зміст. Будуть це живі образи з історії визвольної боротьби українського народу. Перед очима видців пересунуться картини з козацької минувшини, а також і з найновішої доби, яку ще й тепер переживає український нарід на своїх землях. Етнографічна українська маса буде зображена около 500 вишколеними танцюристами та артистами з інших ділянок на просторій сцені опери. Щоби вистава випала гідно і виказала мистецький хист українського народу, школа національного танку Василя Авраменка запросила до співучасти і співпраці всі найліпші артистичні й організаційні українські сили в Америці.

Книжка про українців в Канаді.

Недавно приступлено до праці коло видання книжки під назвою **„The Ukrainians in Canada"**, про українців, їх історію, культуру та життя і проблеми в Канаді. Ця праця буде видана в англійській мові і має на меті дати англійському загалові правдиві інформаційні дані про українців, бо досі всі чужинці черпають своє знання про нас з кількох чужих видань, які часто представляють українців у неправдивому світлі. Книжка буде ілюстрована картинами з українського життя.

З „Ліґи Британських Українців" у Канаді.

Дня 31. січня ц. р. засновано відділ „Ліґи Британських Українців" у Форк Ривер, Манітоба. До комітету увійшли: Гр. Бутник, голова Дмитро Гриньків, заст. голови, Іван Покотило, секретар. Вписалося 61 осіб, дальші вписи збирає комітет. — Дня 8. лютого заснувався відділ „Ліґи Британських Українців" у Ґімлі, Манітоба. Дальші вписи в члени Ліґи і вибір комітету відділу відбулися в салі Народнього Дому підчас спільної вечері членів і прихильників Народнього Дому ім. Т. Шевченка в Ґімлі.

Українські радіоконцерти в Філядельфії.

Заходом Американського Українського Комітету відбуваються в Філядельфії українські концерти з радіостації **WELK**. Концерти відбуваються в кожну пятницю вечором від години 8.35 до 9.05. Перший концерт відбувся вже 20. лютого ц. р.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 26. БЕРЕЗНЯ 1931.

Д-Р ІЛЯРІОН СВЄНЦІЦЬКИЙ.

Петро Холодний.

Слово на відкритті виставки праць артиста в Національному Музеї дня 22-го березня.

(Докінчення).

Ось одна хвилина з життя Холодного: на станку велика дошка: Дівчина й пава, виконана легесенькими рисками в ніжних тонах темперною технікою; біля стола порається прообраз дівчини — дружина Холодного; на столі одна-друга посудина українського виробу. А господар дому тяжко зажурений тим, що ще не вміє вгадати того теплого тону колірів, який маячить перед очима його творчої уяви і який так сильно вразив його з кількох галицьких ікон, привезених уранці до міського музею... Шість літ пізніше, перед іконами Національного Музею отсей самий Холодний з хлопячим виразом радости годинами пересиджує і любується тим, що він так ніжно передав в образі „Ой у полі жито"

Ось тут у нас, у Національному Музею сформувався той Холодний, що востаннє може промовляє до Вас усіх вішим голосом: „Ось тут, у Національному Музею — і Пшанський, і Крижанівський, і я — Холодний, всі ми, українці-лівобережці, найшли своє рідне українське обличча. І всі ви, що колинебудь в майбутньому захочете знайти себе і свій рід у справжньому світлі невмирущого творчого генія українського народу — кожний з вас мусітиме шукати дорогоцінних скарбів у зломках давнини та у невибагливих на вид, малюнках убогих галицьких церков".

Тут, у нас, у Галичині, почав Холодний велику добу розцвіту своєї мистецької творчости. В сердечній тузі за своєю прегарною ближчою батьківщиною, за своєю дружиною і рідвею, в постійній журі за завтрішній день, без змоги заробити хоч дрібку більшої готівки на малярську роботу та на життя — він усе таки творить. Іноді здавалося, що для Холодного найкращою умовиною творчости є тяжка жура і невинний біль сердечний. Цей стан його душі, злидні скитальця дали йому змогу бачити і в галицькому краєвиді і в квітках наших левад і в людях — таки дрібку суму, туги й холоду...

Холодний перш за все лірик. Він відчував сумовиті настрої своїх сюжетів і цими настроями може найкраще засвідчує безрадісність політичного життя своєї сучасности.

Як лірик підійшов Холодний і до найбільшого питання свого мистецького творчого життя. Чимало розмов і міркувань ось-тут у стінах Національного Музею присвятив він питанню: в чому суть величі і невмирущої краси давнього мистецтва галицької України?

Це мистецтво нереалістичне, без усякого звязку з живою природою і з життям, без дрібки спроби бути відбліском та образом дійсних відносин у просторі — одночасно проте всеж таки на скрізь живе, простірне. У відповідь на ці справді великі таємниці давнього українського малярства приступив Холодний до творення памятника великого українського мистецва ось тут у Львові. Це іконостас домової церкви Духовної Семинарії. Будуччина безперечно з вдячністю згадуватиме ті хвилини, коли за тяжко добутий гріш рішився провідник Семинарії віддати роботу іконостасу саме Холодному. А сталося те саме тоді, коли мистець горів великим бажанням заспокоїти свою тугу і оживити в мистецьких образах ті мрії, що постійно роїлися перед очима його душі. Те саме було і з вітражами Волоської церкви і Мразниці, та в декількох образах для Волоської церкви, що мали дати з іншими ним задуманими, велику композицію звязку сучасного мистецтва з давноминулим.

Одначе мріям Холодного не довелося засвітити на таких численних великих полотнах, які він міг був дати. І не тому, що він передчасно вмер, лише тому, що він творив в особливших умовинах війни, революції та загального перелому — від звісного старого до незвісного нового. Очевидно, що в такий час споживна сила мистецької творчости впала дуже низько. Разом з тим галасливі кличі — шукати вияву для національного мистецтва у повторенні та пристосуванні скрізь, деб то не було, одного чи другого мотиву народнього побуту та народньої орнаментики притуплювали в широких масах нашої суспільности почуття для краси.

Якби не було подій зперед 12-ти літ, можливо, що Холодного-мистця між нами в дану хвилину не було би. Але він певно викликав би своїм мистецтвом у Києві велику бурю спорів: за й проти. А при цьому там, у Києві, чи Москві, стрінула би його однодушна похвала усіх мистців за майстерне володіння дуже ніжною технікою темпери, за вмілу композицію та за вповні індивідуальний вияв своїх мистецьких замислів.

У мистецтві Холодного ми маємо представника відродження монументального мистецтва давнини. Холодний — це творець нового, прекрасного, а разом з тим безмежно тихого, спокійного, простого та ясного мистецтва. Створити таке мистецтво в тяжкі часи політичної бурі та економічної скрути міг тільки мрійливий лірик — співець почувань і безжурний дослідовник мистецтва для мистецтва.

В дану хвилину доводиться тільки пожаліти, що ми не маємо змоги оглядати мистецького надбання Покійного у всій його повноті, у відповідно пристосованих салях, де можна було би виявити всі мистецькі цінности його творів відповідним розміщенням їх. Одначе хочемо й мусимо вірити в те, що в нових салях музею вдасться колись показати хоч вибір найкращих творів Покійного. А покищо твори його, розкинені по ріжних закутинах Західної України, будуть свідками творчого духа одного з найкращих синів сучасної України.

—o—

ОСТАННІ ВІСТИ

ПІЛСУДСЬКИЙ ВЕРТАЄ У ПОЛЬЩУ?

З Мадейри відїхав Пілсудський до Лісбони. Куди поїде далі невідомо. Є чутки, що вертається у Польщу, а кажуть теж, що поступить до Льондону, а відтам поїде у Палестину.

МІНИ В ДАНЦІҐСЬКІМ ЗАЛИВІ.

Кеніґсберґські часописи повідомили в телеграмі з Данціґу, що шведський корабель „Кінгсгольм“ натрапив у данціґському заливі на дві міни польського походження з написом „Ґдиня“. Часописи звязують це з вправами польської маринарки між Гелем і Ястарнею.

Керівництво польської воєнної маринарки заявляє, що польська маринарка закладала міни, які плаваючи або під водою не могли бути небезпечні для кораблів.

—o—

ЗІРВАННЯ ЧСЛ.-АВСТРІЙСЬКИХ ПЕРЕГОВОРІВ.

Чехословацька делеґація, яка була у Відні задля торговельних переговорів з австрійською делеґацією, вернулася 23. березня несподівано у Прагу. Речниця дальших переговорів не визначила. Кажуть, що у найближчому часі Чехословаччина виповість торговельну умову з Австрією. Також заноситься на виповідження умови з Юґославією та Мадярщиною.

—o—

ДОВКОЛА АВСТРІЙСЬКО-НІМЕЦЬКОЇ УМОВИ.

Оголошення протоколу в справі австрійсько-німецької умови не змінило становища преси, яка й дальше займається тією умовою. „Еко де Парі“ підкреслює, що Франція, Італія та Чехословаччина здають собі справу з того нарушення европейського порядку, яке потягне за собою певно дальше нарушення трактатів, коли негайно не почнеться відповідна акція. Вистарчило би Австрії та Німеччині відібрати французькі кредити, щоби дати їм отямитися.

„Дейли Геролд“ твердить, що австрійсько-німецька умова не збільшить нервовости в міжнародніх взаєминах. Атмосферу неспокою викликали в хвилі, коли спокій більше ніж колинебудь потрібний для Европи. Курціюс і Шобер повинні були радше ще трохи підождати. Всеж було помилкою, що вони не вели вступних розмов із іншими державами.

„Таймс“ жаліють, що умови та її оголошення не відкладено до закінчення нарад европейської комісії в Парижі, на якій представник Німеччини міг би поінформувати інші уряди про свої наміри та вможливити дискусію. Повстало положення, яке перед війною легко могло перемінитися в дуже поважне. На щастя тепер є засоби для розглядання та порішення, чи умова дається погодити із зобовязаннями Австрії супроти інших держав. Та вся ця справа не причиниться до підготування атмосфери для мирової конференції, яка має зібратися в найближчому році.

—o—

НАРАДИ ЕВРОПЕЙСЬКОГО КОМІТЕТУ.

Дня 24. березня відбулося в Парижі засідання орґанізаційної комісії европейського комітету під проводом мін. Бріяна. В засіданні взяли участь представники 11 держав, м. ін. Гендерсон і Мотта. Бріян в інавґураційній промові сказав, що першим завданням комісії є розглянути потреби Европи та приготовити так м. і. справу збуту збіжа й рільного кредиту, що умотивує її існування. Комісія ця може стати орґанізмом, усанкціонованим ухвалою Ліґи Націй.

Головою комісії вибрали Бріяна та постановили, що представники Бельгії, Норвеґії й Естонії візьмуть участь у приготовних працях. Справоздавцем комісії іменували Мотту..

Пополудні розглядали справу участи Вільного м. Данціґу. Комітет ухвалив запросити Данціґ до участи в працях над розгляданням світової господарської кризи.

—o—

ЗЕМЛЕТРУС В ІТАЛІЇ.

Із Реджо прийшли вістки, що Калябрію навістив сильний землетрус. Багато будинків зарисувалося, кілька домів завалилося. В одній місцевости завалилася церковна вежа. Жертв у людях, мабуть, не було.

—o—

ОДНОДЕННА РЕВОЛЮЦІЯ В ПЕРУ.

У Лімі збунтувався 23. березня полк піхоти. Три сотні арештували своїх старшин. Часть повстанців перешукувала таксівки і автобуси, потім звернулася до президентової палати та стріляла. Міністер війни полк. Хіменез перейняв команду над військами, вірними урядові. Вони окружили касарні в Санта Каталіна, де забарикадувався відділ повстанців. Від гарматніх стрілів згинуло 40 повстанців. Завзятий бій ішов ок. 4 години, потім повстанці піддалися. Вони стануть перед воєнним судом.

—o—

В імя безпеки громадян.

(З приводу розправи в луцькому Окружному Суді в справі п. Заблоцької.)

Дня 13. ц. м. в луцькому Окружному Суді відбулася розправа, яка є дуже характеристична для Волині. На лаві обвинувачених засіла українка-вчителька народньої школи с. Навозу луцького повіту, п-на Ганна Заблоцька. Акт обвинувачення закидав їй, що вона підчас виборів улаштовувала таємні сходини, підбурювала селян проти поляків і влади й т. д.

П-ну Заблоцьку арештувала на донесення місцевих осадників поліція в половині листопада й відправила до Луцька П. Заблоцька перейшла через поліційний арешт і опинилася в луцькій вязниці, в якій пересиділа біля двох місяців. У січні її звільнили з вязниці й вона перебувала під доглядом поліції без права виїзду з села. Одночасно з арештуванням шкільний інспектор завісив її на посаді вчительки.

На розправі свідки обвинувачення заперечили все те, що було в їхньому зізнанні на письмі, хоча призналися до підписів. Унаслідок цього прокуратор зрікся обвинувачення й суд п-ну Заблоцьку увиннив. Разом з цим прокуратор заявив, що потягне свідків обвинувачення до судової відповідальности за фальшиву денунціяцію. Справедливість побідила.

Але хто і що винагородить слабу здоровлям п-ну Заблоцьку за два місяці моральних мук, що рівняються кільком рокам втраченого життя, за надірване здоровля, за сльози й нерви?

Називаємо справу п. Заблоцької характеристичною тому, що вона не є одинокою. В часі виборів усі вязниці й арешти були на Волині переповнені українцями внаслідок подібних-же фальшивих денунціяцій усяких темних людей, якщо можна назвати їх людьми. Жертви їх сиділи за кратами по місяцеві, півтора й більше і врешті їх випускали на волю з розбитою душею й надірваним здоровлям. А скільки настраждалися їхні жінки, батьки, діти! Скільки втрачено часу, який міг би бути вжитий на корисну працю! Скільки викинуто грошей і пролито сліз!

Внаслідок подібних денунціяцій ще й тепер багато осіб перебуває під слідством і доглядом поліції, а фальшиві денунціятори, ходячи на волі, посміхаються собі з них у жменю і вишукують нові жертви. В таких умовинах ніхто вже з громадян (за винятком лише певної ґрупи) не може спокійно спати і працювати, хочаб і не почувався до жадної вини.

Ф[illegible] „ДІЛА“ З ДНЯ 26. БЕРЕЗНЯ 1931.

[illegible] ГЕРАСИМОВИЧ.

Памяти скромного й невтомного громадянина.

З нагоди смерти Романа Заклинського — члена-основника „Рідної Школи“.

Напередодні Ювилейного Загального Зїзду „Рідної Школи“ відійшов від нас дня 20. березня 1931 р. її член-основник, Роман Заклинський, у 79-ім році життя.

Роман Заклинський — це дуже маркантна особистість з другої половини мин. віку, педаґоґ, основник і діяльний член багатьох українських товариств, визначний суспільний діяч і популярний письменник. Родився в 1852 році в Маріямполі, станиславівського повіту. В Станиславові скінчив 6 ґімн. кляс, потім вступив до учительської семинарії, де й здав матуру. До 1874 р. був учителем школи вправ при учит. семинарії в Станиславові, після чого перенісся до Львова на рівнорядну вчительську посаду. Вже як учитель доповнює ґімназійну матуру, а у львівськім університеті, студіює українську літературу, історію й географію. Покійний мав великий хист також до природничих та лікарських наук і радо ходив на виклади цих предметів.

У 1890 році вертає до Станиславова на посаду вчителя школи вправ при там. учит. семинарії.

Аж у 1906 році призначений учителем української мови в учит. семинарії в Станиславові залишається на тому становищі до 1912 р., коли переходить у стан спочинку. Останні роки життя перебув у Крушині біля Тростяниця, жовківського повіту, де й помер.

Роман Заклинський — це типовий народовець-романтик минулого століття, який національне виховання вважав основою розвитку нації і головно тому (подібно як його рідний брат, історик Корнило Заклинський) став учителем.

Покійний горів любовю до дітвори й молоді. Не тільки в школі, але й поза школою опікувався нею, дбав за її національне виховання та помагав усіми силами, щоби кінчила науку. Старався він притягнути до середніх і вищих шкіл найбільше сільської, міщанської та робітничої молоді при помочі знайомих, учителів і священиків та влекшував їм удержання у місті.

До нього як до доброго батька зверталися з проханням помочі та поради переслідувані учні або прогнані зі школи за необережність, за національну працю то-що. Зверталися й покривджені учителі, а він кожним займався і де міг мати який вплив, помагав.

Розуміючи вплив відповідної лектури на творення світогляду та характеру — позичав він сотням шкільної та селянської молоді книжки зі своєї багатої книгозбірні. Коли виросли його сини (а мав їх 8), тоді згодився радо на те, щоби в 1905 р. цілу його книгозбірню влучити до бібліотеки студентського самоосвітнього Кружка у Станиславові. Та бібліотека причинилася чимало до ідеольогічної освіти цілого ряду наших відомих діячів як напр. Федюшки, Євшана, Вітовського й інших.

В часі російської окупації Східної Галичини царська охрана спалила цілу ту дуже цінну бібліотеку з рукописами Покійного та його листуванням (м. ін. листи покійної Кулішевої, Мордовцева, Костомарова і інших).

В парі з педагогічною діяльністю йде його діяльність освітньо-суспільна. У 60—70 рр. визначається він як гарячий вихователь учнів у народньому дусі. Від 70-тих років їздить з викладами по читальнях „Просвіти“ Станиславівщини та закладає нові читальні.

Переїхавши до Львова стає бібліотекарем Головного Т-ва „Просвіти“, членом- основником „Рідної Школи“ (тоді „Руського Т-ва Педаґоґічного“), де й довший час працює в Головній Управі, головно як секретар Товариства.

Покійний присвячував належну увагу й економічним справам. Замітне, що саме Роман Заклинський заснував у 90-тих роках першу райфайзенську касу на західно-українських землях, у селі Ляхівцях, біля Станиславова, а в Станиславові був членом управ тодішніх українських інституцій. Селяни зі Станиславівщини приходили до нього одинцем чи гуртками у справах шкільних, організаційних, політичних і всяких інших. Мав велику втіху, коли міг комусь допомогти особисто, зробити щонебудь доброго для нашої національної справи.

Покійний лишив по собі деяку літературну спадщину. Із популярних природничих розвідок, варт зазначити: „Про довбачів“ (1874 р.), „Звірята шкідливі й пожиточні у господарстві“ (1879 р. — вид. „Просвіти“), „Про каву“ (1887) і інші популярні брошурки з ґеоґрафії, історії та літератури: „Ґеоґрафія Руси“ (1887), „Про Пестальоцого“ (1891), „Наше лихоліття“ (про напади татарів), „Чи можна Федьковича Косованом звати?“ (відповідь проф. Колессі), „Спомини про Федьковича“ та „Слідами Федьковича“ (1900) на основі студій переведених особисто в Путилівщині. В дотичних його наукових поїздках брав участь і автор цих рядків, який був свого часу учнем Покійного. У 1906 р. Роман Заклинський друкував в „Ділі“ і видав окремою відбиткою працю п. з. „Пояснення одного темного місця в Слові о Полку Ігоревім“, а після війни помістив у „Ділі“ також низку статтей.

У Покійнім зійшла в могилу людина непохитного й чистого характеру, живий приклад невсипущої й скромної праці.

—o—

Тому потягнення до відповідальности прокуратурою луцького Окружного Суду фальшивих свідків у справі п-в Заблоцької може в деякій мірі стримати темні елементи від фальшивих денунціяцій. Але одного цього видаку замало. Булоб бажаним, щоби прокуратура зайнялася, в імя безпеки громадян, подібними денунціяторами в усіх подібних справах, що мали місце в листопаді минулого року.

Б. С.

Прибічна рада в Самборі.

Українське населення цілковито полишено!

З Самбора пишуть нам:

У березні п. р. Воєвідський Уряд у Львові розвязав громадську раду міста Самбора, в якої склад входило з вибору трьох українців, у тому числі заступник голови У. К. Н. П. і прихильник „Нової Зорі" адв. д-р Микола Галущинський. Громадську раду розвязано під тою притокою, що вона занадто обловжила місто. Одночасно в тим спенсіоновано трьох урядовців.

Настановлений Воєвідським Урядом комісар Вайда — це невспитований технік, що має кермувати прибічною радою, зложеною з 16 членів. У тій дорадній раді представників нашого населення нема — є тільки один „ґаліцко-русскій" В. Хвляк (прихильник „Р. С. О."), а позатим 3 жидів і 12 поляків. Ясно, що номінація такої прибічної ради викликала в місті неабияке здивування.

Особливо здивоване українське населення. При соймових виборах 1930 р. голосувало в Самборі на 11-ку 415 виборців, а на листу „Русской Сел. Організації" ч. 15 — всього 33 виборців. Коли зважити, що при виборах 1928 р. москвофільська листа здобула в Самборі 120 голосів, то ясно, що більшість москвофілів пішла в 1930 р. на 1-ку, тимбільше, що на ній фіґурував на 4-ому місці Мих. Бачинський, комісар львівського Нар. Дому. Зрештою і „Р. С. О." має на самбірському ґрунті свої заслуги для ББ, бож кандидат москвофільської 15-и Ґріша Ґлебовіцкій заявив перед виборами у старостві, що не буде їздити по селах і займатися аґітацією як кандидат на посла, бо його кандидатура поставлена на те, аби „русскі" не голосували на 11-ку, а не на те, аби вводити 1-ці. Така постава Ґлебовіцкого довела до того, що понад 5.000 москвофільських голосів з 1928 р. впало при останніх виборах у самбірському повіті на 1-ку, а 15-а здобула в повіті всього 1.194 голоси.

Не менше здивування викликала в Самборі обставина, що при номінації членів прибічної ради полишено дра М. Галущинського, хоч він в жовтні м. р. заявив виразно на зборах в Самборі, що УКНП стоїть без застережень на становищі польської державности. Не помогло йому навіть те, що при соймових виборах 1930 р. він відтягнувся від голосування, аби тільки не наразитися „сильним міра сего"...

НОВИНКИ

— **З Українського Лікарського Т-ва** (Львів, Руска 3, II. пов.) повідомляють нас, що дня 26. березня п. р. відбудеться відчит д-ра Л. Чаплінського п. з. „Лічнича вартість живця Черче". Відчит відбудеться в домівці Українського Лік. Т-ва в год. 7. веч.

— **Гром. рада Рибна на культурні українські потреби.** З Рибна, пов. Косів, пишуть нам: Підчас ухвалювання цьогорічного бюджету на внесення Дм. Марчука ухвалено 50 зол. на „Рідну Школу" і 50 зол. на шпиталь ім. митр. Шептицького у Львові. При поіменному голосуванні були й такі радні, як Гаврило Ґардійчук, Місьо Никифоряк і інші, які були проти того внесення, але зате на „пшиспособене войскове", Л. О. П. і Т. Ш. Л. ухвалювали гроші без ніякого застереження.

— **З Українського Правничого Т-ва в ЧСР.** Дня 23. лютого 1931 р. відбулися Загальні Збори цього Т-ва, на яких після заслухання звітів Управи та Ревізійної Комісії вибрано нову Управу Т-ва в такому складі: голова Т-ва: проф. К. Лоський, заст. голови: проф. О. Мицюк, члени Управи: проф. С. Бородаєвський, доц. д-р О. Гайманівський (секретар), д-р Е. Прихотько (скарбник). До Ревізійної Комісії обрано: проф. д-ра О. Ейхельмана, проф. А. Яковліва, доц. д-ра Баранова та інж. Димінського. — В початку 1931 р. Т-во влаштувало кілька засідань з рефератами: проф. О. Мицюка на тему: „Національне питання у Драгоманова" і проф. А. Яковліва: а) „Права національних меншостей та Ліга Націй", б) „До історії шлюбного права на Україні".

— **Загальні Збори Українського Педагогічного Т-ва в Празі** відбудуться в Празі дня 26. III. 1931 р. в помешканні Археольогічного Семинара (Прага V, Бржегова 5). Порядок дня: 1. Ст. Сірополко: „Українське шкільництво в Галичині". 2. Біжучі справи. Для гостей вступ вільний.— **Управа.**

— **Самовбивство в польськім головнім штабі.** В головнім штабі у Варшаві при вул. Пілсудського застрілився 35-літній урядовець того штабу Зигмунт Павліковський. Причиною були якісь таємничі справи, якими занялась поліція.

— **Смерть Еріка Шмедеса.** Довголітній член віденської державної опери, героїчний тенор світової слави Ерік Шмедес, голосом якого захоплювалося стільки українців підчас свого побуту у Відні в часі світової війни, помер на днях у Відні в 63-ім році життя на удар серця. Шмедес був у молодости надійним пяністом, потім співав кілька літ по театрах барітонові партії, а щойно пізніше знавці відкрили в ньому теноровий голос, який приніс йому широку славу і матеріяльний добробут.

— **Залізнича катастрофа в Англії.** В околиці Лігтен Безар вискочив зі шин поїзд, що їхав з Льондону, при чому 9 осіб було ранених дуже важко, а кількадесять лекше ранених. Чотири вози розбиті зовсім. Одній жінці по катастрофі мусіли ампутувати обидві ноги.

— **Новий тип поїзду.** Між Берліном і Магдебурґом відбулась пробна їзда нового типу поїзду, який жене 140 км. на годину. Поїзд має дві льокомотиви і тільки 6 возів. Дотеперешні поїзди їздили пересічно на годину 30—40 км.

— **15 міліонів радіоапаратів.** В Америці тепер мають люди 15.000.000 радіоапаратів. Торік купили люди 3.800.000 апаратів. За апарати і додатки в 1930 році заплатили пів біліона долярів.

— **Червоний Хрест зібрав 10.000.000 долярів.** Завдяки аґітації през. Гувера, бувш. президента Кулиджа і б. кандидата на президента Смита, Амер. Червоний Хрест вже зібрав 10 міліонів долярів і замкнув збірку. Ті гроші призначені на порятунок 500.000 потерпівшим від посухи в стейті Аркенсо.

— **Небувале Радіо Місто будують в Ню Йорку.** Джан Д. Ракефеллер, молодший, купив три блоки (квартали) домів між 5-ою і 6-ою евеню від 48-ої до 51-шої улиці в Ню Йорку, щоби там побудувати модерне Радіо Місто (Редіо Сити). Буде це група 50-поверхових хмародерів. А будуть там 43 розсилкові радіостації, всіх головних радіових компаній. Будова має бути скінчена за 3 роки, отже за той час може ще богато прийти змін та уліпшень в Радіо-Місті Ню Йорку. Тому підприємство приготовляє крім уладжень для розсилки голосу також і засоби для нових уладжень на розсилку образків разом з голосом. Крім радіостацій в Радіо-Місті будуть театри, опера, крамниці, ресторани, бюра, мешкання і т. д. До Радіо-Міста будуть легкі доїзди, особливо по під землю. Коштуватиме Радіо-місто 250 міліонів долярів.

—o—

З судової салі.

НОВА РОЗПРАВА ЗА ПІДПАЛИ Й ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ.

Перед львівським судом присяглих засіло дня 24. ц. м. пятьох молодих інтеліґентних українців, обвинувачених у державній зраді й підпалах. Обвинувачення говорить ось що: **Мирослав Василик,** уродж. 1910. в Серниках, пов. Бібрка, абсольвент торговельної школи, **Володимир Михайло Кмиш,** уродж. 1911 р. в Золочеві, учень торгов. школи, **Василь Крупа,** уродж. 1913. в Річиці, пов. Рава Руська, **Святослав Рудий,** уродж. 1907. в Бібрці, абсольвент ґімназії, **Василь Бегота,** уродж. 1910. в Баківцях, пов. Бібрка, учень ґімназії, обвинувачені в тому, що 1930 року належачи до УВО. орґанізували акти саботажу, вербували членів тієї орґанізації, ходили на наради УВО. і приготовляли шляхом революційної пропаґанди повстання українського народу проти Польщі для утворення незалежної української держави.

Крім того **Святослава Рудого і Василя Беготу** обвинувачується в тім, що 29. серпня 1930. як члени банди підпалили в Баківцях 4 стирти пшениці Генрика Ґурського і спричинили більшу шкоду.

Мирослава Василика обвинувачується ще в тім, що підчас того підпалу стояв недалеко стирт і маючи в руках револьвер охороняв товаришів, які палили стирти.

Тими чинами Мирослав Василик доконав злочин державної зради § 58. і злочин підпалу в банді § 166., 167., Володимир Михайло Кмиш і Василь Крупа злочин проти § 58., а Степан Рудий проти § 58., 166., 167., Василь Бегота провини проти § 58., 166., 167.

Діяльність усіх підсудних почалась від тоді, як вони вступили до Організації Українських Націоналістів, яка повстала 1927 року в Празі серед тамошньої української еміґрації. Ця організація зразу була ідеольоґічною надбудовою УВО. і мала на меті пропаґувати ідею незалежности України. Це завдання виконував орган ОУН. „Розбудова Нації", яка втратила в Польщі дебіт за крайнє вороже становище до польської держави. В 1930 р. Організація Українських Націоналістів зединялась з УВО. Сталось це на зїзді в лютім 1930. При УВО. лишився лиш боєвий реферат, а теоретичну й ідеольоґічну діяльність обняла ОУН. В літі 1930. навіть боєвий реферат УВО. перейшов до ОУН. Ідеольоґія ОУН. покривається з ідеольоґією УВО., цебто обидві ці організації змагають до незалежности України шляхом терору й підготовки повстання.

Обвинувачені як члени ОУН. сходились на Кайзервальді на наради, де студіювали ідеольоґію своєї організації, визначували собі псевдоніми, робили рисунки і вчились володіти зброєю. Кличем тієї „трійки" ОУН. було: „Дніпро-Полтава".

В березні 1930. перед іменинами маршала Пілсудського якийсь „Бараник" дав Василикові в „Академічнім Домі" дві вонючі бомби, щоби їх кинути в торговельній школі в цей святочний день іменин маршала. В літі 1930. обв. Василик поїхав до Серник, де почав організувати підпали в бобрецькому повіті. В тім мав спільника й дорадника в особі Станислава Рудого. Вони обидва на нарадах на Високій Горі під Серниками плянували саботажі та звербували там інших членів ОУН., нинішніх підсудних.

Головну ролю у підпалах мав підсудний Рудий, а Бегота достарчував зброї. Стирти підпалювано тоді, як підсудні зобачили заграву пожежі від сторони Стрілиск.

Обвинувачені на поліції признались до вини, але вже в слідчого судді відкликали свої зізнання й заявили, що признались до вини лиш тому, що поліція їх била. Вязничний лікар не ствердив на тілі обвинувачених ніяких слідів побоїв, а поліцаї, переслухані в тій справі доказували, що нікого не били. Зізнання Василика на поліції згоджуються з фактичним станом й наочними свідками пожежі, Дмитра Труся й Олекси Боручинського. Бегота і Василик доказували свідками своє алібі. При ревізії в підсудних найдено фляшочки подібні до тих, які найдено біля спалених стирт. В тих фляшочках були підпальні плини.

Підсудний **Мирослав Василик** після прочитання акту обвинувачення признається, що він належав до ОУН., але не бачив в тім нічого злого. Український націоналізм є ідеольоґічним рухом, що протиставить себе не лиш польській державі, але й комунізмові. Організація Українських Націоналістів це зовсім не те саме, що УВО. „Все, що я зізнавав на поліції є неправдою". До вини я признався, бо мене жорстоко били й тортурували. На поліції в Бібрці мене бив постерунковий Павловський. Мене били по нирках і по грудях, вкладали між пальці набої і стискали руки, накинули мішок на голову і копали, а коли я зімлів, мене відливали водою. Перед тим мене розібрали до нага. Я був зімлів два рази, бо мене копали в живіт. Тоді я признався до всього, чого поліція вимагала. Мене відвезли там, де згоріли стирти і грозили: „Говори що ти палив ,бо забю тебе як пса!" І я говорив! У Львові мене били в пяти".

Обвинувачений оповідає це майже крізь сльози, голос його тремтить.

Прокуратор Ліпш намагається доказати, що підсудного поліція не била і що в зізнаннях підсудного є протиріччя й нельоґічність, бо як би поліція била, то зізнання підсудного не згоджувались би з фактами і якби ОУН. боролась лиш з комунізмом, то пощо було носити смердячі бомби на іменини Пілсудського до торговельної школи? На запит оборонця д-ра Ганкевича підсудний признається, що на поліції він признався і до підпалу фільварку в Стрілисках, хоч він там і не був.

Обв. В. М. Кмиш зізнає, що до вини не почувається, до жадної тайної організації не належав, все, що на поліції зізнавали другі про нього, є неправдою. На поліції його не били. У слідчого судді не хотів підписати зізнань тому, бо вимагав, щоби протокол був підписаний по українськи.

Обв. Василь Крупа (18 літ) зізнає, що все, про що говорить акт обвинувачення є видумане. Він навіть не знає яка ріжниця між УВО. й ОУН. При переслуханні признався до всього, щоб не били. Поліція не била його.

Обв. Святослав Рудий зізнає теж, що він нічого не винен і до жадної ОУН. не належав та жадних стирт не палив. Арештували його тому, бо перед пожежою він, побачивши біля стирт у Баківцях узброєних вартівників, питав їх з цікавости, чому то вони носять кріси й довідався, що дідич дістав зброю та поставив варту. Це дало поміч до того, що його й підозрівали в

підпалах. Підчас пожежі в Баківцях він грав у Бібрці з поляками в копаного мяча. „На поліції мене били, навіть дуже били і відвезли автом зімлілого, але я всеж до нічого не признався, бо я нічого не винен“ — кінчить Рудий зізнання.

Обор. д-р С. Шевчук кількома питаннями наводить підсудного до признання, що він підчас пожежі справді був у Бібрці і бігав за дівчатами Чачкесівними.

Далі виявляється, що при ревізії в Рудого сконфісковано лист з Канади, в якім якийсь товариш пише, що сталось з тими грішми, які УВО злобуло в нападі на поштовий віз під Бібркою.

Обор. д-р Ганкевич вимагає, щоб підсудний оповів докладно як його на поліції били і хто бив, але предсідник трибуналу перериває це питання, мовляв, це до речі не належить.

Обв. Василь Бегота також доказує, що ніяких стирт не палив, підчас пожежі він спав, а збудив його сусід, коли побачив загравy вогнів. Тоді він встав і пішов подивитись на пожежу. Інших підсудних він пізнав аж у вязниці і не міг творити з ними „трійки“ ОУН.

Розправа потреває кілька днів.

Предсідником трибуналу є надрадник Ягодзінський, прокуратором Ліпш, боронять: д-р Ганкевич, Старосольський, Шухевич і Шевчук.

—o—

Дописи.

ТЕРЕБОВЕЛЬЩИНА. *(Концерт марійської дружини гімназистів у Теребовлі в честь Митрополита Андрея. — Загальні збори читальні „Просвіти“ в Гумниськах. — Уморення справи інж. Пасіки і тов. — Зїзд пасічників теребовельського повіту.)* Марійське Т-во гімназійної молоді у Теребовлі гуртує українських гімназистів і гімназисток. Не багато в теребовельській гімназії українців, всього душ щось 56 (на 300), але і тих кількадесять згуртовані у Марійськім товаристві під проводом свого катехита о. С. Весоловського, не дармують. У минулому 1930 р. зорґанізувались у мішаний хор. Цей хор вже добув собі симпатії теребовельського громадянства, бо він співає що неділі в часі ранішної служби Божої в українській церкві. На початку цього року постановили молоді учні влаштувати ювилейний концерт у честь Митрополита гр. Шептицького. Концерт відбувся дня 15. березня ц. р. і був ріжнородністю програми і мистецьким виконанням для теребовельського громадянства правдивою і то дуже приємною несподіванкою. Молоді виконавці поодиноких мистецьких точок вивязалися зі свого завдання вдоволяючо. Хор під проводом ученика Ганчаря відспівав гарно викінчені пісні. Виконання пісні „Почаївська Божа Мати“, в якій визначився своїм басовим сольом уч. Василевич, особливо подобалося зібраним гостям. Сольові виступи скрипака уч. Богдана Ракочого в супроводі фортепяну (пані Древницька) захоплювали, так, що він мусів грати наддатки. Вступне слово про життя і діяльність Ювилята витолосив провідник Марійської дружини о. Весоловський. Як додатне треба підкреслити, що теребовельське громадянство заповнило простору салю місцевої читальні „Просвіти“ вщерть і тим причинилися до звеличання свята. Між гостями був місц. парох, о. канонік С. Мохнацький, дальше директор гімназії (поляк) Міссона і кількох професорів. У часі концерту була відчитана телеграма прислана Ексц. Митрополитом, яка зробила на всіх присутніх велике враження. Провід Марійської дружини, заохочений цим успіхом, повинен дальше працювати над нашою гімназійною молодю і то в ріжних напрямах. — Остаточно зліквідовано справу, яка болюче діткнула була кількох невинних теребовельських гімназистів українців. У звязку з арештуванням інж. Пасіки Володимира в вересні 1930 р., заборонила кураторія ходити кільком українцям гімназистам до школи, підозріваючи їх у приналежності до „тайного“ пласту. Остаточно виказало слідство, що ті підозріння безпідставні і в останніх днях їх всіх прийнято назад до гімназії після кількамісячних примусових „вакацій“. — Дня 15. березня ц. р. відбулися загальні збори читальні „Просвіти“ у Гумниськах. Це чисто українське село горнеться до читальні, яка має кількадесять членів. У 1929 р. розпочали будову читальняного дому, який мали викінчити ще в осені 1930 р., але відомі події і смерть будівничого, який провадив будову, цьому перешкодили. Цьогорічні загальні збори рішили з весною повести справу будови читальняного дому до щасливого закінчення. Багато помагають краяни в Америці, які влаштовують збірки між нашими еміґрантами. Трьох з тих американів-добродіїв постановили загальні збори іменувати почесними членами читальні, а то: Дмитра Ковалишина, що зібрав в Америці 30 долярів, Степана Сороцького і Ковалишина Гриця, що зібрали разом 50 дол. Головою читальні є місц. парох о. Гаврилюк а його сини в часі літніх ферій також працюють у читальні. В минулому році один з них Іван провадив хор і дав два концерти в честь Митрополита, з яких прийшло на будову читальняного дому 180 зол. Дуже додатним явищем є те, що люди горнуться до своєї церкви і перестають масово пити горівку. Ще колиб так перестали руйнувати своє здоровля нікотиною (тютюном). — Дня 17. березня ц. р. відбувся в Теребовлі повітовий зїзд пасічників. Пасічники зорґанізовані в окрему секцію при філії Сільського Господаря. На зїзд прибув відпоручник Голов. Т-ва Сіль. Госп. інж. Боровський. Він викладав про значіння пасічництва у сільському господарстві. Прибула понад сотня пасічників теребовельського повіту, які вислухали реферату з великим заінтересуванням. Рішено закладати по селах, де є пасічники, пасічничі кружки. Миколаєнко Павло, пасічник з Теребовлі, пропонував пасічникам закупити виплекану в нього спеціяльну медодайну рослину.

Д-р Степан Годований.

—o—

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

Ґен. Всеволод Петрів: СПОМИНИ. Частина IV. Гетьманщина і повстання Директорії, 1917-1921. Львів, 1931. Наклад „Червоної Калини“, стор. 118, 8°.

Володимир Калинович: НІМЕЦЬКИЙ САМОВЧИТЕЛЬ, підручник для вивчення німецької мови з правилами і словничком. Львів 1931. Наклад книгарні Бардаха, стор. 140.

ЖУРНАЛИ.

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО, 1—15. березня 1931. Ч. 5—6. Зміст: Шевченкові роковини. Поет інстинкту, учительські справи в державних законодатних установах, звідомлення і промова посла Великановича в освітній комісії сойму, Вчительська праґматика в освітній комісії сойму, З руху міжнародних учительських орґанізацій, Куток правної поради, Некрольоґи.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 24. березня 1931 року: масло експортове і десерове пріма 4·50 зол. за кільо; літра молока 28—29 сот.; літра сметани 1·40 зол. копа яєць 5·30 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа, 25. березня, година 7·30 веч. „Справа Дантона“ Пшибишевської.

Четвер, 26. березня, година 7·30 веч. „Оповідання Гофмана“.

Пятниця, 27. березня, година 7·30 веч. „Вікторія і її гузар“, оперетка Абрагама.

Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):

Середа, 25. березня, година 7·30 веч. „Варшавська політична шопка“ (Гемара, Ляхоня і Тувіма).

Четвер, 26. березня, година 7·30 веч. „Як стати багатим і щасливим“.

Пятниця, 27. березня, година 7·30 веч. „Добра ворожка“ Мольнара.

Малий Міський Театр:

Середа, 25. березня, година 7·30 веч. „Модне подружжя“, комедія Вернея (виступ Галацінської).

Четвер, 26. березня, година 7·30 веч. „Модне подружжя“.

Пятниця, 27. березня, година 7·30 веч. „Модне подружжя“.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Жар кохання“ (Ґр. Ґарбо).

КАСІНО: Звукова фільма: „Залога смерти“.

КОЛЬОСЕИ: „Тайна кімнати ч. 13“ і превесела комедія“.

ЛЕВ: Звукова фільма „Кінець світа“.

МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма „Тут говорить Яроші“, „Чоловік проти волі“. (Яроші, Ордонівна, Мей Вонг).

ОАЗА: Звукова фільма „Моє сонічко“.

ПАЛЯС: Звукова фільма „Синій метелик“ (Еміль Янінгс, Марлена Дітріх.)

ПАН: „Дама в багряниці“.

ПАСАЖ: „У степах Арізони“. „Поліцайстер Тагеєв“.

ПРОМІНЬ: „Знеславлена“. „Гріхи розведеної“.

ФАТАМОРҐАНА: „Сон про кохання“. „Краса життя“.

ХИМЕРА: „Нове життя“ (Шільдкравт). „Бобусь подорожує“.

СТИЛЕВЕ: „Жовтий пашпорт“ і Гарольд Льойд.

УТІХА: „Індійська гробниця“ (2 серії).

Програма радіо.

Середа 25. III. 1931.

Варшава (1411,8) 12.10 Грамофонові плити. **Гельсінґфорс** (221,4) 10.00 Віолінчельо. **Таллін** (296,1) 13.15 Концерт. **Берлін** (419) 16.30 Англійська фортепянова музика. **Стокгольм** (435,4) 18.00 Богослуження. **Рим** (441,2) 17.00 Концерт. **Прага** (486) 19.05 Чеські пісні. **Відень** (516,3) 11.00 Капеля. **Будапешт** (550,5) 17.30 Релігійна музика. **Харків** (937,5) 15.00 Концерт.

Четвер 26. III. 1931.

Варшава (1411,8) 17·45 Концерт. **Гельсінґфорс** (221,4) 19·00 Концерт. **Льондон** (356,3) 15·00 Легкий концерт. **Берлін** (419) 16·30 Вера Виноградова грає свої композиції. **Рим** (441,2) 17·00 Концерт. **Прага** (486,2) 16·30 Музика. **Відень** (516,3) 12·00 Капеля Гайґера. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт. **Ленінград** (1000) 14·30 Музика для дітей.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів. Ринок ч. 10.